

Er det behov for resipientundersøkelser?

Av Jarle Molvær

Jarle Molvær er cand.real. og ansatt som forsker ved Norsk institutt for vannforskning.

Forberedt innlegg på seminar i Norsk Vannforening 3. oktober 1984.

Når en vannforekomst skal brukes som resipient for kommunalt eller industrielt avløpsvann, utslipp av slam e.l., ønsker man utslippsarrangement som fungerer teknisk, holder skader på organismesamfunn og bruksinteresser på et minimum, og som ikke koster mer enn nødvendig. Skal denne ambisiøse målsettingen innfris, kreves bl.a. kjennskap om forholdene i resipienten, andre bruksinteresser og mulige konflikter m.v. Hvilken informasjon man trenger vil selsvagt variere fra tilfelle til tilfelle, men svært ofte dreier det seg om topografi, strømførhold og vannutskiftning, biologiske forhold i strandsonen og på bunn. Andre elementer kan være forekomst av miljøgifter i organismer eller sedimenter. *Dette er kunnskap som vanligvis må tilveiebringes gjennom undersøkelser i resipienten — dvs. gjennom en resipientundersøkelse.* Jeg sier «vanligvis» fordi det sjølsagt er tilfeller da man på teoretisk grunnlag, og med støtte i erfaring, kan besvare de aktuelle spørsmål.

I denne sammenheng er det viktig å være klar over at betegnelsen «resipientundersøkelse» er et svært uklart begrep; en uklarhet som gir grunn til mange misforståelser og frustrasjon. Skal dette unngås, må begrepet i løpet av planleggingsfasen gis et entydig innhold som både

oppdragsgiver og de som gjennomfører undersøkelsen er enig i.

For det første må problemstillingene være konkrete, for de er grunnlaget for å avgjøre hvilken informasjon man trenger om resipienten. Først når de er klare, kan man bestemme hva slags resipientundersøkelse det er behov for. Og her finnes flere å velge mellom.

Enkelt sagt kan vi skjelne mellom fire hovedtyper:

- * *Hydrologisk undersøkelse* av f.eks. spredning-, fortynnings- og innlagringsforhold.
- * *Beskrivelse* av forurensningstilstand.
- * *Overvåking* av utvikling, f.eks. mht. forurensningstilstand.
- * *Konsekvensanalyser*: vurdering av konsekvenser av/behov for endret belastning.

Her gjelder det at oppdragsgiver og utførende institusjon/firma i fellesskap velger den rette typen ut fra informasjonsbehovet. Velger man f.eks. å gjennomføre en konsekvensanalyse, når en enkel tilstandsbeskrivelse er tilstrekkelig, kunne mange penger og mye tid være spart. Vanligere, og gjerne verre, er det at det utføres en tilstandsbeskrivelse, mens oppdragsgiveren egentlig venter svar fra en

konsekvensanalyse eller et overvåkingsprogram. Denne uoverensstemmelsen dukker oftest opp i rapporteringsfasen, og kan gi grunn til mye frustrasjon. I verste fall er undersøkelsen verdiløs, og oppdragsgiver sitter igjen med tap av tid og penger. Grunnen er oftest at oppdragsgivers informasjonsbehov ikke ble godt nok klarlagt i planleggingsfasen, eller at det institutt eller firma som gjennomførte undersøkelsen unnlot å gjøre oppmerksom på uoverensstemmelsen mellom målsettingen og undersøkelsens innhold.

En litt annen sak er at oppdragsgiver kan vente seg mer sikre og bestemte konklusjoner enn de som gis i rapporten. Disse forventningene eller behovet bør også drøftes i planleggingsfasen.

For å oppsummere: Det er behov for resipientundersøkelser, — men det må være samsvar mellom oppdragsgivers informasjonsbehov og undersøkelsens innhold.

Det foranstående dreier seg om det *direkte* behov som offentlige myndigheter, industribedrifter m.fl. kan ha av resipientundersøkelser. Men jeg vil også påpeke en nytteverdi som ikke er så innlysende. Det er et faktum at en stor del, kanskje storparten av den kunnskap og de metoder som utnyttes i resipientundersøkelsene stammer fra tilsvarende undersøkelser i inn- og utland. Undersøkelsene utgjør altså en vesentlig del av institusjonenes kompetanseoppbygging og kompetansevedlikehold, en kompetanse som oppdragsgiverne drar nytte av i løsning av sine problemer.